

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

-

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Kansaneläkelaitos (myöhemmin Kela) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Hallituksen esityksen kohdassa 4.1 todetaan seuraavaa: ”Aktivointisuunnitelmia laadittaisiin jatkossa vain työttömyyden perusteella toimeentulotukea saaville henkilöille. Työttömyysetuuteen oikeutetuille henkilöille laadittaisiin jatkossa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukainen työllistymissuunnitelma tai työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain mukainen monialainen työllistymissuunnitelma. Tällä välttyttäisiin nykyisen aktivointisuunnittelun aiheuttamilta tilanteilta, joissa aktivointisuunnitelmia laaditaan monialaisesti sellaisille työttömille henkilöille, joilla ei ole sote- ja työvoimapalvelujen yhteensovittamisen tarvetta.”

Muutos tarkoittaa sitä, että jatkossa työvoimaviranomaisessa tulee entistä tarkemmin selvittää ja ottaa kantaa työttömyysetuuteen oikeutetun työttömän yksilölliseen tilanteeseen ja tarpeisiin. Onko työttömän työnhakijan tilanne sellainen, että hänen työllistymistään voidaan edistää työvoimaviranomaisen järjestämillä palveluilla? Vai onko asiakkaan työllistymisen esteenä työllistymiseen vaikuttavia työ- ja toimintakyvyn rajoitteita tai elämänhallinnan ongelmia, jotka eivät ratkea yksinomaan viranomaisten välisellä konsultaatiolla? Jälkimmäisessä tilanteessa työtön tulee ohjata TYM-palvelutarvearvioon, jolloin kuntouttavan työtoiminnan ohella tulevat arvioitavaksi myös esimerkiksi Kelan kuntoutuspalveluiden järjestäminen asiakkaan yksilöllisessä tilanteessa.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Jatkossakin kuntouttavan työtoiminnan palveluun ohjaututtaisiin vain aktivointisuunnitelman (toimeentulotukea saavat) tai monialaisen työllistymissuunnitelman perusteella.

Tämä tarkoittaa, että jatkossa ne työttömät työnhakijat, jotka ovat oikeutettuja työttömyysetuuteen ja joiden osalta kuntouttava työtoiminta katsotaan tarkoituksenmukaiseksi palveluksi, ohjautuisivat aina TYM-palveluun. Vaarana on, että asiakkaat ohjautuvat TYM-asiakkuuteen ilman aitoa TYM-palveluiden yhteensovittamisen tarvetta. Tämä voi kuormittaa TYM-toimintaa ja viedä resursseja muilta asiakasryhmiltä.

Työttömyysetuuteen oikeutettujen aktivointisuunnitelmista luopuminen siirtää suunnitelmien teon TYM-palveluun. Lakimuutoksen myötä monialaisten työllistymissuunnitelmien määrän arvioidaan kasvavan 40 prosenttia, mikä tarkoittaisi vuoden 2024 suunnitelmien määrän perusteella 31 290 suunnitelmaa lisää vuodessa. Kela on mukana monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisessa ja päivittämisessä silloin, kun suunnitelmaan integroidaan Kelan kuntoutuspalvelu. Täten monialaisten työllistymissuunnitelmien määrän kasvu tuottaa Kelalle lisätyötä. Mikäli aktivointisuunnitelmista luovutaan ja painopiste siirtyy monialaisten työllistymissuunnitelmien tekemiseen, Kelan osallisuus lisääntyy huomattavasti. Hallituksen esityksen vaikutusarvioissa on arvioitu, ettei esityksellä olisi viranomaisten resurssien tarvetta lisääviä vaikutuksia, sillä laadittavien aktivointisuunnitelmien määrä vähenisi lakimuutoksen seurauksena, eikä monialaisten työllistymissuunnitelmien määrän arvioida kasvavan samassa suhteessa aktivointisuunnitelmien määrän vähenemisen kanssa. Vaikutusten arvioinnissa ei ole kuitenkaan huomioitu Kelalle aiheutuvaa lisäresurssitarvetta. Kun arvioidaan, että Kela olisi mukana monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisessa tai päivittämisessä kerran TYM-asiakkuuden aikana, lisäisi lakimuutos Kelassa tehtävää työtä 31 290 suunnitelman osalta. Kelan arvion mukaan näistä 50 % hoituu ennakkokonsultaatiolla ja 50 % osalta Kela on mukana varsinaisessa työllistymissuunnitelman päivittämisessä. Tämä tarkoittaisi Kelan toimintamenojen kasvamista noin 1,6 miljoonalla eurolla vuositasona.

Ennen monialaisen työllistymissuunnitelman laatimista työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kela selvittävät ja arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen. Kelassa tämä tarkoittaa asiakkaan kokonaistilanteen kartoitusta ja asiakkaan mahdollista kontaktointia. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että monialaisia työllistymissuunnitelmia tehtäisiin jatkossa noin 40 % enemmän. Tämä tarkoittaa, että myös palvelutarvearviota tehtäisiin jatkossa noin 40 % nykyistä enemmän. Kelan arvion mukaan tämä tarkoittaisi Kelan toimintamenojen kasvamista noin 1,1 miljoonalla eurolla vuositasona. Kelalle ja muille toimijoille aiheutuvaa lisätyö määrää arvioitaessa on hyvä huomioida, että kaikki TYM-palvelutarpeen arviot eivät johda monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen. Osan asiakkaista kohdalla päädytään siihen, että TYM-palvelu ei ole heille tarkoituksenmukainen tai ajankohtainen palvelu. Tällöin monialaista työllistymissuunnitelmaa ei laadita, mutta toimijoiden työpanos menee kuitenkin palvelutarvearvioon.

Edellä mainittujen 2,7 miljoonan euron toimintamenolisäysten ohella, esityksellä saattaa olla vaikutusta Kelan toiminta- ja etuusmenoihin muun muassa sairauspäivärahan ja kuntoutusetuuksien osalta, jos asiakas monialaisen tuen asiakkuuden myötä ohjataan hakemaan kyseisiä etuuksia.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että aktivointisuunnitelmia laadittaisiin jatkossa enää työttömyydestä johtuen toimeentulotukea pääasiallisena tulonaan saaville työttömille. Työttömyysetuuden saamiseen sidotut edellytykset aktivointisuunnitelman laatimiseksi kumottaisiin. Samalla ehdotetaan kumottavaksi lain 27 §:n 1 momentti, jossa nykyisin säädetään Kelan velvollisuudesta toimittaa työvoimaviranomaiselle tiedot henkilöistä, jotka työmarkkinatuen ja työttömyyspäivärahan maksupäivien osalta täyttävät 3 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdissa tai 2 momentin 1 tai 2 kohdissa säädetty edellytykset aktivointisuunnitelman tekemiselle. Kela toteaa, että tiedonvälitykseen esitetyt muutokset edellyttävät muutoksia Kelan tietojärjestelmiin.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

-

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Arvioitaessa kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia on syytä huomioida myös muutokset, jotka koskevat toimeentulotuesta annetun lain muuttamista. Kyseisessä toimeentulotukea koskevassa hallituksen esityksessä esitetään, että jatkossa toimeentulotukea hakeva 18 vuotta täyttänyt henkilö on velvollinen ilmoittautumaan kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ja pitämään työnhakunsa voimassa. Tämän seurauksena voidaan olettaa, että asiakkaita ilmoittautuu jatkossa yhä enemmän työttömäksi työnhakijaksi. Lisäksi toimeentulotukea koskevassa hallituksen esityksessä esitetään, että toimeentulotukea hakeva henkilö on velvollinen hakemaan toimeentulotukeen nähden ensisijaista etuutta, johon hänen voidaan olettaa olevan oikeutettu. Tämän lainmuutoksen seurauksena toimeentulotuelta voidaan olettaa jatkossa siirtyvän asiakkaita nykyistä enemmän ensisijaisille etuuksille kuten työttömyysturvalle, opintotuelle, sairauspäivärahalle tai kuntoutusrahalle. Tämä tarkoittanee sitä, että pelkän toimeentulotuen varassa olevien työttömien määrä alenee ja täten myös heille tehtävien aktivointisuunnitelmien laatiminen vähenee.

Giss-Hannikainen Heidi
Kansaneläkelaitos - Työikäisten ja eläkeläisten etuuksien osaamiskeskus,
Työkykyryhmä